

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Poslovni sekretar
Modul: Spletno poslovanje

MEDIACIJA V PRAVDNEM POSTOPKU

Mentorica: Marina Vodopivec, univ. dipl. psih.
Lektorica: Ana Peklenik, prof.

Kandidatka: Lidija Repas

Kranj, januar 2011

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici Marini Vodopivec, univ. dipl. psih., za pomoč pri pripravi mojega diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi lektorici Ani Peklenik, prof., ki je lektorirala moje diplomsko delo.

Hvala tudi moji družini za pomoč in potrpežljivost v času študija.

IZJAVA

»Študentka Lidija Repas izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom Marine Vodopivec, univ. dipl. psih.

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

Mediacija je miren način reševanja spora, njene prednosti so uporabnost, kakovost, učinkovitost in hitrost. Sam postopek mediacije je manj formalen od sodnega postopka, vendar mora vseeno potekati po načelih procesa v pravnem prometu. Mediacija je hiter in poceni način reševanja sporov. Statistični podatki kažejo, da se trend uporabe tega postopka v Sloveniji v zadnjem času povečuje. V diplomskem delu so predstavljeni pojem mediacije, njen namen in njene prednosti. Tudi postopek mediacije pri Okrajnem sodišču v Domžalah poteka na omenjeni način. Na podlagi opravljenih intervjujev z udeleženci mediacije, mediatorja in sodnice je bilo ugotovljeno splošno zadovoljstvo pri rešitvi sporov, saj je mediacija pospešila izvedbo sodnega postopka, prispevala k zmanjšanju zadev v sodnem zaostanku ter znižala stroške postopka rešitve spora. Stranke bi spodbudili k uporabi mediacije, če bi bilo zagotovljeno, da jim predpisi o zastaralnih in prekluzivnih rokih ne preprečujejo dostopa do sodišča v primeru neuspešne mediacije. Potrebno bi bilo predstaviti prednosti mediacije širši javnosti, jo oobvestiti o tem, kdaj in kateri spori se lahko rešijo z mediacijo. Tudi odvetniki bi morali svoje stranke obvestiti o možnostih mediacije. Za dogovore, dosežene v mediaciji, je verjetneje, da se bodo izvajali prostovoljno in pomagali ohraniti prijateljski in trajnostni odnos med strankami.

KLJUČNE BESEDE

- mediacija
- mediator
- reševanje sporov

ABSTRACT

Mediation is peaceful means of resolving the dispute. Its main advantages are applicability, quality, efficiency and "quick resolution of disputes". Procedure is less formal than judicial proceedings, but nevertheless must be functioning according principles of process in legal market. Mediation is a quick and inexpensive way of resolving disputes, as shown by the trend of growth process in Slovenia, which has increased significantly lately, as notified in the field of statistics. Thesis also presents the concept of mediation, benefits and its purpose. Mentioned proceedings describe the course of mediation in the county court in Domžale. On the basis of interviews with participants of mediation, the mediator and the judge, there was a general satisfaction with the resolution of disputes, as mediation is accelerated course of justice, contribute to reducing backlog of cases in court and as did not lead to high costs. In order to encourage to use mediation should be ensured that limitation and prescription periods do not prevent the parties from going to court if their mediation attempt fails. It also should be encouraged the provision of information to the general public, be provided with information about when and which disputes should be encourage by use of mediation. Also the legal practitioners should inform their clients of the possibility of mediation. Agreements resulting from mediation are more likely to be complied with voluntarily and are more likely to preserve an amicable and sustainable relationship between the parties.

KEY WORDS

- Mediation
- Mediator
- Resolving disputes

KAZALO

1	Uvod.....	1
1.1	Predstavitev problema.....	1
1.2	Predstavitev okolja	1
1.3	Predpostavke in omejitve	1
1.4	Metode dela	2
2	Splošno o mediaciji	3
2.1	Kaj je mediacija.....	3
2.2	Prednosti mediacije.....	4
3	Vrste mediacije	6
3.1	Mediacija v gospodarskih sporih	6
3.2	Mediacija v družinskih sporih	6
4	Temeljna načela mediacije.....	8
4.1	Načelo nepristranskosti in nevtralnosti mediatorja	8
4.2	Načelo prostovoljnosti	8
4.3	Načelo zaupnosti	9
4.4	Načelo neformalnosti postopka.....	9
4.5	Načelo poštenosti in zakonitosti.....	10
4.6	Načelo ekonomičnosti in učinkovitosti	10
4.7	Načelo enakopravnosti udeležencev mediacije	10
4.8	Načelo avtonomnosti.....	11
4.9	Načelo pravne nezavezanosti.....	11
4.10	Načelo samoodgovornosti	11
4.11	Načelo usposobljenosti	11
5	Postopek izvedbe mediacije.....	12
5.1	Začetne ali pripravljalne faze	12
5.2	Jedrne faze	14
5.3	Prekinitvev oziroma nadaljevanje mediacije.....	16
5.4	Povzetek oziroma sporazum	17
5.5	Zaključne oziroma nadaljevalne faze	18
6	Uspešno rešene mediacije pri Okrožnem sodišču v Ljubljani	21
7	Pravdni postopek izvedbe mediacije pri Okrajnem sodišču v Domžalah	22
7.1	Okrajno sodišče v Domžalah	22
7.2	Pomen mediacije pri Okrajnem sodišču v Domžalah	23
7.3	Ponudba sodišča	23
7.4	Mediacija na predlog strank ali sodnika	23
7.5	Izvedba prvega mediacijskega srečanja.....	24
7.6	Vročanje vabil in preklici.....	24
7.7	Trajanje postopka	24
7.8	Postopek po zaključku uspešne mediacije	24
7.9	Postopek po zaključku neuspešne mediacije	25
7.10	Hramba mediacijskih spisov	25

8	Intervjuji s sodelujočimi v mediaciji pri Okrajnem sodišču v Domžalah.....	26
8.1	Intervju z mediatorjem	26
8.2	Intervju s sodnico	27
8.3	Intervju z udeležencem mediacije	28
8.4	Rezultati intervjujev	29
9	Zaključek	30
	Literatura in viri	31

1 UVOD

V področje komuniciranja sodi tudi reševanje sporov. Mediacija je postopek alternativnega reševanja sporov, kjer mediator pomaga udeležencem rešiti spor po mirni poti. Mediator je nepristranska oseba, katere naloga je omejena zgolj na pomoč pri pripravi in pospešitvi pogajanj. Eno izmed področij, kjer je možno spor rešiti z mediacijo, je tudi pravno področje. Glavne prednosti reševanja spora z mediacijo so hitrejša in učinkovitejša rešitev, nižji stroški in razbremenitev sodišča.

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

Reševanje pravnih sporov je lahko dolgotrajen in drag postopek, udeleženci dostikrat ne pridejo do sodne poravnave. Zato so tudi slovenska sodišča leta 2001 pričela kot sredstvo za reševanje sporov začela uporabljati mediacijo. Na ta način so razbremenili sodišča, kar je posledično pripeljalo tudi do zmanjšanja sodnih zaostankov. Tudi za udeležence spora ima mediacija vrsto prednosti, saj je postopek hitreje rešen, stroški so nižji in dostikrat je tudi končni izid ugodnejši. Vendar se mediacija v pravnih postopkih preredko uporablja. Tudi v teh postopkih bi bilo potrebno strankam pogosteje ponuditi to možnost kot način reševanja spora.

1.2 PREDSTAVITEV OKOLJA

V diplomskem delu je predstavljen postopek mediacije na Okrajnem sodišču v Domžalah. Okrajno sodišče odloča o sporih na prvi stopnji. Na Okrajnem sodišču v Domžalah je zaposlenih 45 ljudi, od tega 34 javnih uslužbencev in 11 sodnikov. Organizacijske enote sodišča so sodna uprava, civilna pisarna, kazenska pisarna, zapuščinska pisarna, oddelek zemljiške knjige, pisarna za prekrške, izvršilni oddelek in oddelek mediacije.

1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

Predpostavljamo, da se postopek mediacije v pravnem postopku premalo pogosto uporablja. Preučili smo, kako pogosto se omenjeni način reševanja sporov uporablja na okrajnem sodišču ter katere so prednosti in pomanjkljivosti njegove uporabe.

Omejili smo se na proučevanje mediacije v pravnem postopku na Okrajnem sodišču v Domžalah. Tudi intervjuje smo opravili le z udeležencem mediacije, mediatorjem in sodnico. Vzorec je premajhen, da bi bil reprezentativen in bi na podlagi rezultatov lahko sklepali za vsa sodišča.

1.4 METODE DELA

V diplomskem delu smo uporabili literaturo s področja mediacije in njene uporabe. V praktičnem delu smo izvedli polstrukturirane intervjuje z mediatorjem, sodnico in udeležencem v pravdnem postopku. Rezultate smo primerjali med seboj in na koncu podali ugotovitve in predloge.

2 SPLOŠNO O MEDIACIJI

2.1 KAJ JE MEDIACIJA

Pel (2010, str. 119) navaja, da je mediacija conciliacijski proces, v katerem neodvisna in nevtralna stran – mediator – s prtim udeležencem pomaga, da izhajajo iz svojih skupnih interesov in v kratkem času dosežejo rešitev spora, ki jo podpirajo vsi in jo vsak šteje za zaželeno ali sprejemljivo.

Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah (1. odstavek 2. člena zakona, Ur. l. RS št. 56/2008) pa pojem mediacije opredeljuje kot postopek, v katerem stranke prostovoljno s pomočjo nevtralne tretje osebe (mediatorja) skušajo doseči mirno rešitev spora, ki izvira iz ali je v zvezi s pogodbenim ali drugim pravnim razmerjem, ne glede na to, ali se za ta postopek uporablja izraz mediacija, conciliacija, pomirjanje, posredovanje v sporih ali drug podoben izraz.

Sekirnik in Biloslavo (2009, str. 229) navajata, da cilj mediacije ni odkriti resnico, ampak doseči dobre medsebojne odnose, sporazumno rešitev spora in nadaljnje sodelovanje med strankama.

Mediacijo je možno izvajati v postopku, ločenem od sodnih postopkov, kar pomeni zunaj sodno mediacijo, v nekaterih primerih pa v okviru že začetega postopka na sodišču, to pomeni sodišču pridruženo mediacijo. Če je postopek zunaj sodne mediacije neuspešen, torej če stranke ne dosežejo dogovora, še vedno lahko isti spor sprožijo pred sodiščem (<http://www.vrteckocevje.com/pdf/kaj-je-mediacija.pdf>).

Mediacija je previden način reševanja sporov – ko sta dva poslana na mediacijo, da razrešita medsebojna sporna vprašanja.

Mediator je oseba, usposobljena za vodenje procesa mediacije, pomaga udeležencem v procesu, da konstruktivno izrazijo probleme, želje in potrebe ter aktivno sodelujejo pri iskanju rešitve. Mediator je nevtralen in skrbi za proces, glede vsebine pa se ne opredeljuje (<http://www.rakmo.si/mediac.htm>).

Sekirnik in Biloslavo (2009, str. 231) mediatorja opredelujeta kot tretjo nevtralno osebo, ki strankam v sporu pomaga doseči sporazum. Ta rešuje njihov spor ter na novo ureja tako razmerje med njimi kakor tudi njihove pravice in obveznosti. Strankam pomaga vzpostaviti pogajanja, da se njihov spor reši sporazumno. Spodbuja komunikacijo med njimi, pomaga pri identifikaciji spornih vprašanj in jim sploh pomaga rešiti sporno razmerje, ne da bi vsiljeval svojo rešitev. S svojo navzočnostjo pri pogajanjih in z uporabo mediacijskih tehnik ustvari ustrezno

dinamiko komunikacije, medsebojnega sodelovanja strank in tako prispeva k rešitvi spora.

Lastnosti, ki jih potrebujejo mediatorji, so:

- ustvarjalnost,
- sposobnost zgraditi zaupanje,
- odpreti komunikacijo in vzpostaviti kooperativno sodelovanje med strankami,
- poštenost,
- realnost,
- pozitiven odnos,
- nepristranskost in nevtralnost,
- sposobnost vživljanja v čustva drugih, ne da bi pri tem zdrsnili v njegovo čustvo,
- potrpežljivost,
- domišljijo,
- samospoštovanje,
- samozavest,
- smisel za humor ter
- dovzetnost za drugačnost (Sekirnik in Biloslavo, 2009, str. 231).

Mediant je oseba, ki skuša svoj spor rešiti s pomočjo mediacije. Pogosto jih imenujemo tudi udeleženci mediacije.

V Sloveniji na področju mediacije najbolj aktivno delujejo naslednje organizacije:

- Alternativno reševanje sporov pri Okrožnem sodišču v Ljubljani,
- Center za mediacijo – PIC,
- Inštitut za mediacijo Concordia,
- Zavod Rakmo,
- Zavod Mirabi – družinske in gospodarske mediacije.

Prav tako se mediacije izvajajo na sodiščih, v šolah in drugih institucijah, kjer skušajo spore rešiti na miren način.

2.2 PREDNOSTI MEDIACIJE

Kot navaja Iršič (2003, str. 63–66), so glavne prednosti mediacije hitra rešitev, učinkovitost, nizki stroški, dejstvo, da se udeleženci odločajo o vsebini rešitve, večja je zanesljivost dogovora in ni negativnih tveganj.

Hitrost rešitve

Mediacija glede določenega spornega vprašanja oz. področja običajno traja kratek čas.

V neredkih primerih se mediacija razreši že na prvih srečanjih, pogosto pa na vsaj drugem do petem srečanju. Če je spor bolj zaostren, pa je potrebno več mediacij. Čas oz. trajanje mediacije je odvisno od obsežnosti spora, zaostrenosti spora ter od udeležencev – ali so se pripravljene pogovoriti na alternativen način.

Učinkovitost

Učinkovitost uspešnosti mediacije je različna tako glede deleža uspešnih mediacij kot tudi glede kriterija uspešnosti. Je pa učinkovitost odvisna tudi od kompleksnosti in obsežnosti problematike, zaostrenosti spora, pripravljenosti in sposobnosti udeležencev za sodelovanje ter volje mediatorja.

Nizki stroški

Stroški mediacije so nižji od stroškov v sodnem postopku, saj obstaja možnost brezplačne mediacije. Tudi če je mediacija plačljiva, še zdaleč ne dosega stroškov sodnega postopka.

Udeleženci odločajo o vsebini rešitve

Iršič (2010, str. 65) navaja, da v nasprotju z mnogimi postopki, kjer o vsebini odloča tretja stran (npr. sodišče, arbiter oz. arbitražni senat), pri mediaciji tako o vsebini rešitve kot tudi o tem, kaj je problem, ki naj bi ga reševali, odločajo udeleženci.

Večja zanesljivost dogovora

Spremljanje učinkov mediacije je pokazalo, da je zanesljivost izpolnjevanja dogovora, sprejetega s pomočjo mediacije, veliko večja kot zanesljivost izpolnjevanja sklepa avtoritete (npr. sodišča) ali v podobnem sporu. Tako se poleg nižjih stroškov in večjega zadovoljstva poveča tudi možnost, da bo dogovor, dosežen s pomočjo mediacije, tudi izpolnjen (Iršič, 2010, str. 65).

Ni negativnih tveganj

Glede na to, da je mediator izobražen in strokovno usposobljen za vodenje procesa mediacije, je malo možnosti negativnih tveganj. Če tudi mediacija ni uspešna, stanje ni slabše, kot je bilo pred začetkom mediacije. Čeprav do rešitve ne pride, je situacija vsaj za odtenek bolj jasna kot pred mediacijo.

Sekirnik in Bilosavo (2009, str. 230) pa kot prednosti mediacijskega postopka iz praks na slovenskih sodiščih navajata: hitrost reševanja spora, zaupnost, prihranek stroškov, reševanje vseh odprtih vprašanj, boljše razumevanje zadeve, zmanjšanje sovražnosti med strankama, prilagodljivost in možnosti sodelovanja strank.

3 VRSTE MEDIACIJE

Obstaja več vrst mediacije glede na vrsto spora, in sicer mediacijo v gospodarskih sporih, mediacijo v družinskih sporih, mediacijo v civilnih sporih. Splošno pravilo je, da je mediacija možna v tistih vrstah sporov, v katerih stranke prosto razpolagajo z zahtevki oziroma lahko sklenejo sodno poravnavo (tako določata tudi 1. in 2. odstavek 2. člena ZMCGZ). Kdaj gre za dispozitivne pravice (stranke imajo sposobnost razpolagati s pravico), določata 1052. in 1053. člen Obligacijskega zakonika. Kdaj je dovoljena sodna poravnava, določata 3. odstavek 3. člena in 4. odstavek 306. člena Zakona o pravnem postopku (http://www.slo-med.si/7901/7964.html?*session*id*key*=*session*id*val*).

3.1 MEDIACIJA V GOSPODARSKIH SPORIH

Z mediacijo ohranjamo pozitivne odnose med zaposlenimi ter s tem prispevamo k večji motiviranosti in učinkovitosti. V razmerju do poslovnih partnerjev pa ohranjamo pozitiven odnos in dobre poslovne vezi med organizacijami.

Prednosti mediacije v gospodarskih sporih so:

- nižji stroški, zmanjšanje obresti,
- ohranitev in pridobitev dobrega odnosa z drugo stranjo,
- dobro ime in ugled,
- zaupnost postopka

(http://www.slo-med.si/7901/7964.html?*session*id*key*=*session*id*val*).

Mediacija se v gospodarskih sporih priporoča zlasti takrat, ko:

- sta stranki v trajnem poslovnem odnosu in ga nameravata ohraniti,
- bo hitra rešitev spora v korist obema strankama.

3.2 MEDIACIJA V DRUŽINSKIH SPORIH

Družinska mediacija je postopek, v katerem ena ali več nepristranskih oseb (mediator) pomaga udeležencem, da se dogovorijo o spornih vprašanjih, ki izvirajo iz osebnih ali premoženjskih razmerij (vzgoje, varstva in preživljanja otrok, osebnih stikov z otrokom, delitve skupnega premoženja zakoncev ali zunajzakonskih partnerjev, preživljanja zakonca ali zunajzakonskega partnerja, izvrševanja starševske skrbi, ukrepov za varstvo ogroženih otrok in drugo), razmerij v zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti oz. o ureditvi odnosov ob njunem prenehanju.

Za družinske mediacije je značilna večja čustvena prizadetost strank, kar narekuje mediatorju, da vzpostavlja komunikacijo med strankama.

Zaradi obveznosti in pravic, ki jih imata do partnerja do otrok, se bo njuno razmerje nadaljevalo tudi v prihodnje. Medsebojni spori glede delitve premoženja, vzgoje, varstva in preživljanja otrok ter osebnih stikov bodo lahko negativno vplivali na otroka. Z mediacijo stranki ne rešita zgolj pravnega spora, temveč tudi poskusita rešiti svoj odnos, to pa je nujno, saj bodo le tako lahko v prihodnosti lažje sodelovali, kar bo zlasti v otrokovo korist.

Če je mediacija namenjena tudi reševanju vprašanj glede vzgoje, varstva in preživljanja otrok, pa je dobro, da s pravnikom kot mediator v paru sodeluje tudi strokovnjak s področja socialnega dela in psihologije (http://www.slo-med.si/7901/7964.html?*session*id*key*=*session*id*val*).

Mediacije v civilnih sporih pa lahko potekajo na naslednjih področjih:

- odškodninske zadeve, v katerih je tožba naperjena proti zavarovalnici ali zavarovalnici in povzročitelju škode;
- odškodninski spori med fizičnimi osebami;
- odškodninski spori za poškodbe pri delu, kadar je tožba naperjena proti delodajalcu;
- spori o obsegu in deležu na skupnem premoženju zakoncev;
- spori zaradi motenja posesti;
- spori zaradi varstva lastninske ali drugih stvarnih pravic;
- dednopravni spor;
- potrošniški spori in drugi

(http://www.slo-med.si/7901/7964.html?*session*id*key*=*session*id*val*).

4 TEMELJNA NAČELA MEDIACIJE

V primerjavi s pravnim postopkom je mediacija manj formalen postopek, za katerega ne veljajo tako strogi predpisi. Bistvo mediacije pa je, da udeleženci v sporu najdejo skupni sporazum – katera spremenljivka je zadovoljstvo obeh strank.

Da bo mediacija uspešno in zadovoljivo končana tako s strani strank kot tudi s strani mediatorja, morajo biti izpolnjena temeljna načela mediacije, s katerimi jih mediator seznanja na začetku mediacije.

4.1 NAČELO NEPRISTRANSKOSTI IN NEVTRALNOSTI MEDIATORJA

Nepriustranskost se nanaša na mediatorjevo vlogo in pomeni, da mora biti mediator enako naklonjen obema stranema oziroma da si ne sme prizadevati, da bi bil izid bolj v korist ene ali druge strani. To pomeni, da mediator ne daje mnenj glede vsebine in ne daje predlogov glede možnih rešitev. Če obstaja dvom o objektivnosti mediatorja, npr. sorodstvo, službene vezi, mediator ne sme opravljati te naloge. Mediator mora ves čas mediacije ravnati popolnoma nevtralnoma, neodvisno in nepristransko v odnosu do strank in do izida mediacije. Mediator ne sme pričeti z mediacijo ali z njo nadaljevati, če je z njo že pričel, dokler ne razkrije vseh okoliščin, ki bi lahko vplivale na njegovo neodvisnost in neopredeljenost oziroma okoliščine, ki bi lahko ustvarile pri strankah vtis, da ni popolnoma nevtralen. Ta dolžnost velja ves čas postopka (http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=20100615135340).

Te okoliščine vključujejo:

- vsa osebna ali poslovna razmerja z enim od udeležencev;
- vse finančne ali druge interese, posredne ali neposredne, povezane z izidom mediacije;
- okoliščino, da je mediator ali njegov sodelavec za eno od strank nastopal v drugi vlogi.

V zgoraj navedenih primerih lahko mediator ob izrecnem soglasju strank v sporu sprejme ali nadaljuje z mediacijo le, če je prepričan, da bo postopek vodil neodvisno, nepristransko ter nevtralnoma (http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=20100615135340).

4.2 NAČELO PROSTVOLJNOSTI

Iršič (2010, str. 69) načelo prostovoljnosti opredeljuje kot prostovoljno sodelovanje ter prostovoljnost glede sprejemanja dogovora.

V nekaterih primerih je mediacija obvezna, lahko je tudi zakonsko določena. Mediacija je previden način reševanja sporov – zapisan v pogodbi. To je primer, ko sta dva poslana na mediacijo z namenom razrešitve medsebojnih spornih vprašanj. Za mediacijo se lahko nekdo odloči tudi na podlagi pritiskov druge strani. Če stranka pride na mediacijo na ne povsem prostovoljen način, pa prostovoljno sodeluje v postopku. Če pa na mediaciji nekdo ni prostovoljno, potem to predstavlja oviro, saj otežuje ali onemogoča proces.

4.3 NAČELO ZAUPNOSTI

Postopek mediacije je zaupen v več razmerjih. Najpomembnejše je razmerje do javnosti, kar pomeni, da drugi ne morejo prisostvovati sestankom in tudi ni poročanja javnosti). V razmerju mediator–stranka in v razmerju mediator–sodnik prav tako velja načelo zaupnosti s skladu s soglasjem strank. Poleg tega mediator lahko odreče pričanje o dejstvih, za katera je izvedel v mediaciji, če bi ga katera od strank predlagala za pričo v morebitni kasnejši pravdi.

Gre za ohranjanje vseh informacij, ki izhajajo iz mediacije, kot zaupnih – ne glede na to, ali bo mediacija potekala ali ne. Če se v postopku razkrijejo kazniva dejanja, potem so dejstva dolžni razkriti po zakonu. S tem se prepreči škoda ali ogroženost drugih oseb. Zaupnost se lahko tudi opusti, če se s tem strinjajo vse stranke v postopku.

Mediator je dolžan ohraniti kot zaupno vse, kar izve med mediacijo ali v zvezi z njo, tudi dejstvo, da se mediacija bo ali se je že izvajala, razen če zakon določa drugače. Dejstev, ki mu jih zaupajo udeleženci mediacije, mediator ne sme posredovati javnosti, sodniku, ki zadevo obravnava v pravnem postopku, ali jih uporabiti v korist ali breme tistih, ki bi jim ta dejstva lahko kakorkoli koristila oziroma škodila.

Dejstev, ki mu jih je posamezni udeleženec mediacije posredoval kot zaupne na ločenem srečanju, mediator ne sme posredovati drugim udeležencem, razen če ima dovoljenje udeleženca, ki mu je posredoval to dejstvo.

Ne glede na določbo prejšnjega odstavka sme mediator razkriti zaupna dejstva, če:

- to dovolijo udeleženci mediacije,
- gre za kaznivo dejanje,
- bo s tem preprečil nevarnost za življenje in zdravje drugih (http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=20100615135340).

4.4 NAČELO NEFORMALNOSTI POSTOPKA

Mediacija kot postopek je v nasprotju z nekaterimi drugimi postopki, ki imajo zelo natančno določene korake oz. formo, v precejšnji meri fleksibilna in neformalizirana,

kar omogoča večji razpon možnosti prilaganja postopka samemu primeru, poteku procesa, željam udeležencev. Mediacija posledično lahko poteka na različne načine, vključno z možnostjo, da udeleženci sooblikujejo tudi sam potek postopka, kar pri večini drugih formalnih postopkov ni možno. Če je postopek mediacije preveč formaliziran, izgubi eno svojih bistvenih lastnosti, to je neformalnost, ter posledično fleksibilnost (Iršič, 2010, str. 71).

4.5 NAČELO POŠTENOSTI IN ZAKONITOSTI

Načelo poštenosti in zakonitosti pomeni, da mora biti sporazum dosežen na pošten in zakonit način. To ne pomeni, da naj bi mediator ves čas postopka nadzoroval in preprečeval morebitna odstopanja od zakonskih okvirov, saj bi s tem po nepotrebnem zaviral ustvarjalni proces. Pomeni končno varovalko pri doseganju sporazuma (Iršič, 2010, str. 71). Če bi bil dogovor sporen, nepošten oziroma nezakonit, se lahko mediator umakne. Mediator ni dolžan poznati vseh predpisov, saj je odgovornost na mediantih. Pomembno je, da se zaveda, da ni dolžan sodelovati v nepoštenih in nezakonitih postopkih.

4.6 NAČELO EKONOMIČNOSTI IN UČINKOVITOSTI

Nanaša se na eno od prednosti mediacije, in sicer, da je postopek mediacije cenovno in časovno ugodnejši od drugih načinov reševanja sporov. Do rešitve oz. sporazuma pride relativno hitro in to v večini primerov, če obstaja pripravljenost udeležencev za sodelovanje pri iskanju rešitve (Iršič, 2010, str. 72). Mediator mora ves čas paziti, da se porabi čim manj časa in denarja za dosežen cilj. Redko sodeluje tudi sodni izvedenec.

4.7 NAČELO ENAKOPRAVNOSTI UDELEŽENCEV MEDIACIJE

Stranki morata imeti od odločitve za mediacijo enake možnosti sodelovanja v postopku mediacije

(http://www.si-part.si/media/Mediacija_clanek20za20KSJS_NADJA_G28129.pdf).

Enakopravnost je bistvena pri iskanju konstruktivne rešitve, ki bi bila ugodna za oba. Enakopravnost pomeni sodelovanje na mediaciji z vidika dejanskega stanja (npr. učitelj in učenec). Oba sodelujoča imata dovolj možnosti za izražanje čustev, misli ter lahko sodelujeta pri izražanju mnenj in predlogov.

4.8 NAČELO AVTONOMNOSTI

Iršič (2010, str. 73) navaja, da so stranke v postopku mediacije povsem avtonomne pri sprejemanju odločitev oziroma dogovorov, ki jih lahko tudi formalizirajo v obliki dogovora, pogodbe, sodne poravnave. Pravna teža izida mediacije sloni izključno na soglasju udeležencev.

4.9 NAČELO PRAVNE NEZAVEZANOSTI

Razen če se udeleženca tako odločita, izid mediacije za stranke ni pravno zavezujoč. Načelo se nanaša na poskus rešitve konflikta z mediacijo. Mediacija je smiselna kljub temu, saj izraža voljo obeh strank za iskanje rešitve.

4.10 NAČELO SAMOODGOVORNOSTI

Kot navaja Iršič (2010, str. 74), so udeleženci mediacije odgovorni za odločitve, ki jih sprejemajo, kot tudi za to, ali se odločajo na podlagi pravih informacij. Mediator namreč ni odgovoren niti za vsebino morebitnega sporazuma niti za to, da bi udeležencem zagotavljal informacije, relevantne za rešitev njihovega spora.

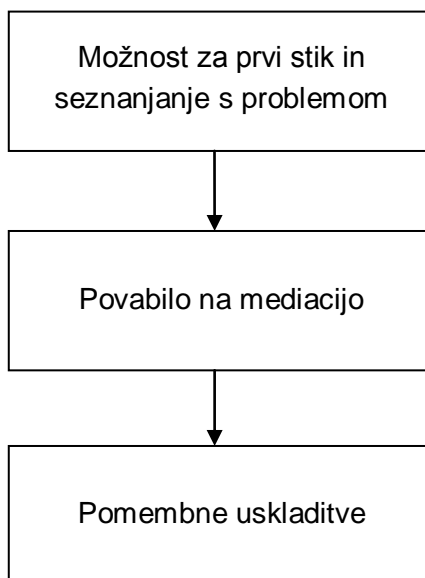
4.11 NAČELO USPOSOBLJENOSTI

Mediator mora biti strokovno usposobljen za izvajanje mediacije. V okviru postopka pridobitve dovoljenja za njeno izvajanje mora opraviti ustrezno izobraževanje ter svoje znanje ves čas izpopolnjevati tako v okviru organiziranih izobraževanj kot tudi v praksi ob sodelovanju drugih izkušenih mentorjev. Mediator odkloni mediacijo v zadevah, za katere ni primerno usposobljen. Na željo strank razkrije svoje strokovne izkušnje v zvezi z delom in mediacijo (http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=2010061513534).

5 POSTOPEK IZVEDBE MEDIACIJE

5.1 Začetne ali pripravljalne faze

Iršič (2010, str. 155) navaja, da začetne ali pripravljalne faze mediacije vključujejo prvi stik in seznanjanje s problemom, povabilo ene ali obeh strani ter pridobivanje soglasja za mediacijo. Te faze so opisane z vidika mediatorja in ne z vidika udeležencev. Za mediatorja se namreč proces mediacije začne ob prvem stiku in seznanjanju s problemom. Proces mediacije pri udeležencih pa se začne že prej. Še preden stopijo v stik z mediatorjem, že razmišljajo o samem problemu in možnosti reševanja. Potem ko dobijo informacije o mediaciji, si ustvarijo določeno predstavo in se odločijo za poskus razreševanja spora na sporazumen način s pomočjo mediatorja. Mediacija se po Zakonu o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah začne že, ko se stranke sporazumejo za mediacijo oz. podpišejo soglasje.

Slika 1: Začetne faze mediacije

Možnosti za prvi stik in seznanjanje s problemom

Kot navaja Iršič (2010, str. 155) pride mediator v stik s problematiko, ki naj bi se reševala s pomočjo mediacije, preko enega ali obeh potencialnih udeležencev ali pa preko tretje osebe, ki ji je v interesu, da bi se spor razrešil sporazumno.

Telefonski klic, elektronska pošta, osebni stik s strani ene od strank

Najpogostejši način prvega stika je preko enega od udeležencev, ki pokliče po telefonu ali pošlje elektronsko pošto. Včasih udeleženci najprej želijo dodatne

informacije glede tega, kako poteka mediacija, kakšni so stroški ipd. Pogosteje pa, še posebej, če so te informacije že pridobili, dajo pobudo za mediacijo. Pri tem pogosto že vsaj na kratko opišejo sporno zadevo in vlogo ene in druge strani v njej (Iršič, 2010, str. 155).

Informacije s strani tretje osebe

Mediator lahko pride v stik s sporno zadevo tudi preko tretje osebe, katere interes je, da se ta razreši sporazumno. To je lahko na primer direktor ali nadrejeni. Lahko je to institucija, na primer center za socialno delo, sodišče, šola ali druga organizacija. Lahko je tudi sorodnik, npr. mama, tašča, prijatelj ali druga oseba, ki želi prispevati k sporazumnemu razreševanju spora. Včasih do prvega stika s primerom pride preko mediatorjevega osebnega stika z enim ali obema vpletenima stranema (Iršič, 2010, str. 156).

Povabilo na mediacijo

Povabilo je lahko namenjeno drugi strani. Smiselno je, da stran, ki je dala pobudo za mediacijo, povabi drugo stran ali pa jo seznanji s to svojo željo. Mediator udeležence lahko povabi pisno, elektronsko itd. Pri tem se predstavi, navede problem, kratko pojasni, kaj je mediacija, omogoči morebitna vprašanja glede postopka, povabi na prvo srečanje in prisluhne morebitnim zadržkom ter navede nadaljnje korake.

Kadar da pobudo za mediacijo ena stran in želi, da drugo stran povabi mediator, se včasih zgodi, da se druga stran ne odzove na vabilo oz. ni pripravljena sodelovati. Ker je mediacija prostovoljna, je seveda takšno odločitev potrebno spoštovati oz. upoštevati, kar pa ne pomeni, da do nadaljevanja oz. začetka mediacije ne bo prišlo. Nepripravljenost je namreč pogosto povezana z nepoznavanjem bistva mediacije. Nekateri niso pripravljene sodelovati, ker ne želijo imeti stroškov. V takih primerih je možno, da pobudnik nosi stroške. Na nekaterih področjih je mediacija brezplačna (npr. družinska mediacija). O tem je potrebno poučiti stranke. Pomembno je, da ima mediator, ko vabi na mediacijo, dovolj časa, da predstavi možnost rešitve (Iršič, 2010, str. 159).

Pomembne uskladitve

Pred pričetkom prvega srečanja je potrebno določiti termin prvega srečanja, lokacijo, določiti osebe, ki bodo sodelovale v procesu, glede stroškov mediacije ter kdo bo na koncu podal odločitev. Vse te uskladitve so pomembne, saj že ena neusklajena zadeva lahko povzroči nepotrebne zaplete. Pri tem je pomembna mediatorjeva spretnost.

5.2 JEDRNE FAZE

Jedrne faze mediacije potekajo preko skupnih in ločenih srečanj. To so srečanja, na katera pridejo medianti osebno ali pošljejo svoje predstavnike.

Iršič (2010, str. 160) pravi, da jedro mediacije poteka preko skupnih in ločenih srečanj, pri čemer je smiselno, da so srečanja skupna, še posebej pri transformativni mediaciji, ko v ospredju ni samo poravnava kot cilj mediacije. Seveda so pomembna tudi ločena srečanja. Vsaka vrsta srečanj ima svoje dobre in slabe lastnosti.

Mediacija poteka tudi na način ločenih srečanj. Popolno ločeno srečanje poteka z vsako stranko posebej ob različnem času. Delno ločeno srečanje pa je možno med skupnim srečanjem, ko mediator ugotovi, da bi bilo potrebno izvesti mediacijo ločeno. Najprej se pogovor opravi z enim mediantom, potem pa še z drugim. Na možnost izpeljave ločenih srečanj mediator opozori pred pričetkom. Ločena srečanja so prav tako zaupne narave, druga stran izve samo informacije, glede katerih se mediant strinja. Pogovor poteka podobno kot na skupnih srečanjih. Mediator posluša, povzema, pogloblja razumevanje in išče skupne interese. Dobra stran je, da ni prisotnega čustvenega naboja, ki lahko znižuje možnost uspešne rešitve.

Razlogi za ločena srečanja so lahko naslednji:

- možnost odkritega pogovora glede ovir in nadaljnjega poteka;
- mediator se lahko pogovori z udeležencema glede njunih komunikacijskih in pogajalskih pristopov;
- mediator lahko udeležencema da povratne informacije;
- udeleženca lahko sprostita močna negativna čustva (Iršič, 2010, str. 171).

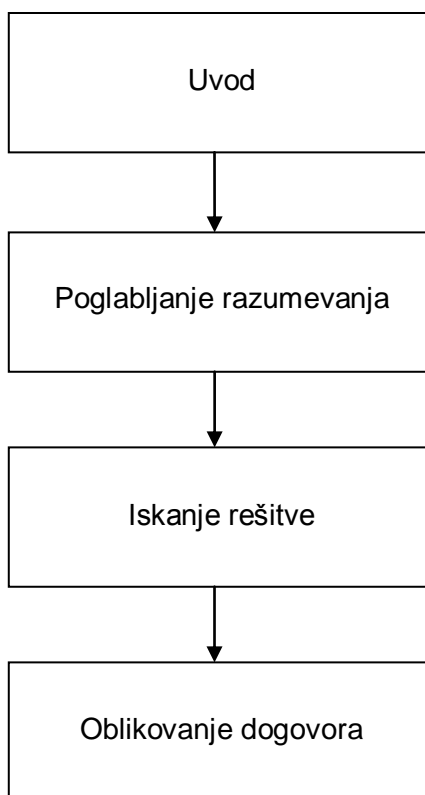
Splošne smernice za ločena srečanja:

- naj se ne uporabljajo prekmalu, predolgo ali prepogosto;
- izvajajo naj se z obema stranema;
- mediator navede razloge zanje;
- mediator pojasni pravilo zaupnosti;
- mediator naredi povzetek ob nadaljevanju skupnega srečanja (Iršič, 2010, str. 172).

Slabosti ločenih srečanj:

- proces se upočasni in postane razdružen;
- poveča se sumničavost in ogroženost;
- pojavi se dvom v mediatorjevo nevtralnost;
- strani se počutita kot žrtev zarote (Iršič, 2010, str. 173).

Jedrni del mediacije poteka v obliki več faz ali korakov, ki pa so med seboj zelo prepleteni. V osnovi lahko razdelimo jedrne faze na uvod, poglobljanje razumevanja, iskanje rešitve in oblikovanje dogovora. Faze niso jasno ločene, ampak so povezane in prepletene. Lahko se tudi preskakuje iz faze naprej ali nazaj.

Slika 2: Jedrne faze mediacije

Uvod

Mediator najprej mediante pozdravi, izrazi pozitivno naravnost v zvezi z njihovo pripravljenostjo na konstruktivno reševanje spora, predstavi cilje mediacije in vloge mediatorja, predlaga temeljna pravila in pridobi soglasje udeležencev za vodenje procesa. Mediator predlaga temeljna pravila, kot so: uporaba pogovora na spoštljiv način, brez seganja v besedo, enakopravnost strank, odsotnost nasilja, groženj in žalitev. Uvod je zelo kratek in jednat, pomembno je, da se mediacija čim prej začne.

Poglobljanje razumevanja

Razumevanje se poglobli s postavitvijo temeljnih pravil, ki predstavljajo smernice za način pogovora, izboljšajo občutek varnosti. Pravila so orodje za konstruktivnost procesa in ne nekaj, kar bi vsiljevali udeležencem – ni nujno strogo upoštevanje navedenih pravil. Mediator mora imeti občutek, kdaj so konflikti v postopku

mediacije konstruktivni in jih ne prekinja, čeprav niso v skladu s pravili. Temeljna pravila so orodje za to, da proces reševanja poteka hitro in ne nekaj, s čimer bi mediator vzpostavljaj red.

Iskanje rešitve

V tej fazi se odkrivajo interesi in potrebe udeležencev ter njihovih skupnih točk in interesov. Poudarja se pozitivnost. Mediator poda predloge za rešitev (Iršič, 2010, str. 163).

Oblikovanje dogovora

Dogovor o poteku in načinu mediacije je sestavljen tudi v pisni obliki. Mediator se mora prepričati, ali določbe dogovora o mediaciji stranke razumejo. Dogovor o mediaciji ima bolj pravno vrednost kot pa vrednost glede vodenja procesa mediacije. Dogovor o mediaciji se podpiše praviloma najkasneje ob začetku prvega skupnega srečanja. V dogovor o mediaciji so vključeni deli, kot so: sprejemanje temeljnih pravil, vloge mediatorja, nevtralnosti mediatorja, zaupnosti vsebine, trajanje mediacije, zamenjava mediatorja, potek srečanj in stroški.

5.3 Prekinitev oziroma nadaljevanje mediacije

Mediacija poteka uspešno do rešitve, razen če je potrebno ali koristno, da se mediacija predčasno prekine. Mediacijo lahko prekinejo vsi udeleženci.

Mediator prekine mediacijo, če ne dobi soglasja glede zaupnosti, razen če sta oba udeleženca soglasna in se strinjata, da zaupnost ni potrebna. Mediator lahko prekine mediacijo, če je primer zanj prezahteven in v tem primeru ne bo prispeval k razrešitvi. Če meni, da bi izkušenejši mediator prispeval k razrešitvi, mediacijo prekine. Če mediator ugotovi, da ni več nevtralen v zadevnem sporu, da se ga določene teme dotikajo, potem mora prekiniti mediacijo. Mediator prav tako prekine mediacijo, če mu udeleženca ne priznata mandata ali mu ga vzameta. Če primer mediacije dalj časa ne napreduje oziroma ostane na isti točki, lahko mediator prekine mediacijo. Vzroki za neuspeh so lahko na strani mediatorja, če ima premalo izkušenj. Mediator prekine mediacijo tudi, če ugotovi, da ena stran izkorišča mediacijo za zavlačevanje oziroma pridobivanje informacij. Z gotovostjo tega ne more vedeti, vendar ne sme spregledati. Mediacija se prekine tudi, če ena stran odstopi. V tem primeru mediator takoj obvesti drugo stran.

Če mediator prekine mediacijo, o tem takoj obvesti vse udeležene, navede razloge za prekinitev ter pojasni možnosti nadaljnjih korakov. Obrazloži dejavnike, na podlagi katerih se je odločil za prekinitev. Pojasni tudi, pod katerimi pogoji je pripravljen nadaljevati proces. Vsekakor se zahvali za sodelovanje v procesu.

Če mediacijo prekine mediant, poskusi mediator ugotoviti razloge za to odločitev. Vpraša ga lahko, pod katerimi pogoji je pripravljen nadaljevati. Če do nadaljevanja ne pride, potem opiše postopek za obnovitev mediacije ter se zahvali za dosedanje sodelovanje.

Z mediacijo je smiselno nadaljevati, če sta oba udeleženca na to pripravljena. Ta želja je lahko pokazatelj določenega razvoja procesa, ki ni viden, ampak se počasi razvija na globlji ravni. Naslednji pokazatelj je, če stranki sprejemata temeljna pravila. To je: če komunicirata na spoštljiv način, se poslušata, sta v pogovoru enakopravni, če ne uporabljata žalitev in groženj. Taka vložena energija se obrestuje kasneje. Nekateri dejavniki so lahko prehudi in je potrebno mediacijo prekiniti. Z mediacijo se nadaljuje, če ena stran ob zaključku mediacije ni povsem zadovoljna z izidom. Nadaljevanje mediacije se nadaljuje vedno, če stranki želita priti do skupne rešitve.

5.4 Povzetek oziroma sporazum

Ob koncu srečanja se naredi povzetek in pomembno je upoštevati, da je tudi ta del procesa. Povzetek ob koncu srečanj je orodje za vodenje procesa. Mediator udeležencem predstavi, kar je bilo doseženega do tega trenutka, kaj je še ostalo odprto in kaj bo potrebno še uskladiti. Povzetek ob koncu srečanja lahko vključuje tudi obvezo mediatorja, da pošlje vmesni povzetek tega, kar je bilo do sedaj dorečenega, ter tudi, kaj je ostalo še odprtega.

Vmesni pisni povzetek je del procesa oziroma mediatorjevo orodje v smislu povzemanja dejstev in dogovorov ter tudi poudarjanja skupnih točk (strinjata se, da je pomembno) in skupnih interesov (oba želita, da bo dogovor pošten, oba si želita, da bi bila z dogovorom zadovoljna) in doseženo soglasje (strinjata se, da se premoženje deli) ter odprta vprašanja (odprto je ostalo še pokrivanje stroškov). Pravni zapis dogovorov ni namenjen vmesnim povzetkom, to se naredi na koncu, če stranki želita. Dosežene dogovore lahko oblikuje in zapiše odvetnik ali notar.

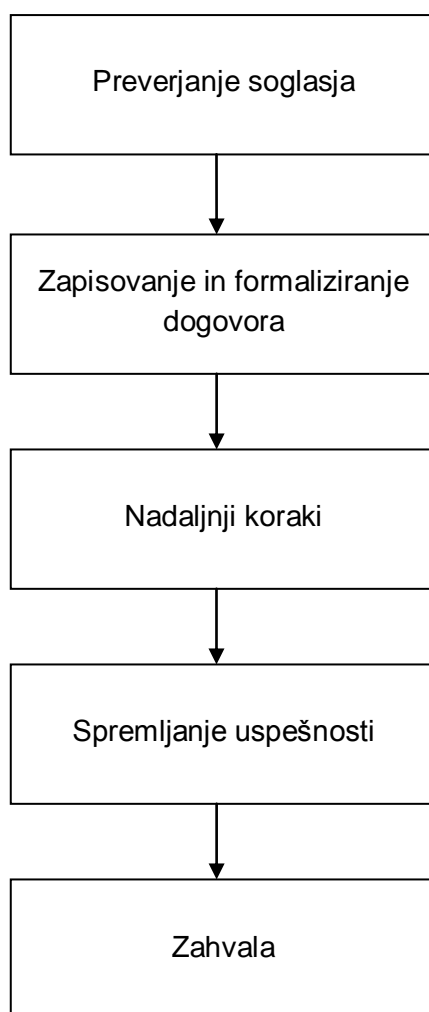
Na začetku vsakega skupnega srečanja je koristno, da se povzamejo pravila ter preveri mandat. Gre za to, da si udeleženci osvežijo dogovorjeno. Gre za kratek povzetek doseženega, kjer je potrebno osvetliti doseženo in izpostaviti vprašanja, ki so še ostala odprta. Velikokrat se srečanje nadaljuje, kot da vmesnega premora sploh ni bilo. Včasih pa se v vmesnem času zgodijo določene stvari, ki bistveno vplivajo na potek. Lahko pride tudi do razrešitve določenega dela. V vsakem primeru je potrebno upoštevati dogodke iz vmesnega obdobja.

Končni povzetek predstavlja zapis tega, v čemer sta se udeleženca strinjala. Elementi soglasja nimajo pravne teže, saj ne predstavljajo dogovora, ki bi bil veljaven. Če se medianta s tem strinjata, se lahko končni povzetek uporabi za

izdelavo notarskega zapisa. Potrebno je dodati še osebne podatke ter podatke o transakcijskih računih.

5.5 Zaključne oziroma nadaljevalne faze

Iršič (2010, str. 185) pravi, da gre v tej fazi za povzemanje dogovora oziroma doseženega soglasja. Pomembno je preveriti soglasja ter obojestransko zadovoljstvo z dogovorom. Nadaljnji koraki so pomembni, če rešitev še ni dokončna. Zahvala je pomemben del procesa mediacije. Mediator se zahvali za sodelovanje ter pokaže, da so na ta način prispevali h kulturi obvladovanja konfliktov.

Slika 3: Zaključne faze mediacije

Preverjanje soglasja

Zelo pomemben del mediacije je tudi preverjanje soglasja in zadovoljstva z dogovorom ali rešitvijo.

Soglasje se nanaša bolj na dejstva in razumski pristop, zadovoljstvo pa se nanaša bolj na čustveni vidik rešitve. Tako zadovoljstvo kot nezadovoljstvo ob rešitvi nam lahko sporoča pomembne stvari, ki jih ne bi smeli zanemariti. Če z rešitvijo nismo zadovoljni ali vsaj pomirjeni, potem se lahko zgodi tudi to, da je ne bomo izpolnili. Četudi bi dogovor držal, ni nujno, da bi bila oba udeleženca z njim dovolj zadovoljna.

Mediator ne sme hiteti z zapisovanjem dogovora. Dopustiti mora možnost, da si premislita. Če sta našla dobro rešitev, bosta tudi po premisleku še vedno zadovoljna z njo. Pomembno je, da se zadovoljstvo preveri, potem ko je soglasje že doseženo (Iršič, 2010, str. 185–186).

Zapisovanje in formaliziranje dogovora

Če medianta tako želita, se doseženo soglasje ali dogovor lahko tudi zapiše.

Glavna naloga mediatorja je namreč, da udeležencema pomaga doseči soglasje oziroma razgraditi oviro za doseganje dogovora. Ko je ovira odstranjena, se udeleženca po navadi znata organizirati oziroma dogovoriti, da stvari uredita sama. Če udeleženca želita pogodbo, jo sestavi oseba, ki to lahko naredi strokovno; ni nujno, da je to oseba, ki je vodila mediacijo (Iršič, 2010, str. 187).

Nadaljnji koraki

Nadaljnji koraki se nanašajo tako na dele dogovora, ki jih bosta udeleženca uresničevala, kot tudi na postopke, ki jih lahko sprožita. To je lahko na primer formalizacija dogovora v obliki notarskega zapisa, poravnave ali umik tožbe, prepis lastnine ...

Nadaljnji koraki se lahko nanašajo tudi na to, kaj bo kdo naredil, čeprav tega ne bosta zapisala. K nadaljnjim korakom spada tudi dogovor ali možnost nadaljevanja mediacije po določenem času (Iršič, 2010, str. 187).

Spremljanje uspešnosti

Ob koncu mediacije je smiseln dogovor spremljanja uspešnosti, kot na primer, da udeleženci sporočijo, kako se je zadeva uredila ali da mediator po določenem času pokliče ali da se dogovori za naslednje srečanje po preteku določenega obdobja.

Včasih pa tudi udeleženci sami kontaktirajo mediatorja, če se za to pokaže potreba oziroma obstaja pobuda za novo mediacijo (Iršič, 2010, str. 188).

Zahvala

Zahvala je pomemben del proces mediacije. Mediator se udeležencem zahvali za sodelovanje, za to, da so bili pripravljeni iskati rešitev ter da so se obrnili nanj. Pri tem gre za to, da mediator pokaže, da ceni odločitev za mediacijo in uspeh ali vsaj poskus (Iršič, 2010, str. 188).

Pel (2010, str. 142–144) pa navaja naslednje faze mediacije: začetno fazo, fazo ugotavljanja, fazo posvetovanja ali pogajanj in sklepno fazo.

6 USPEŠNO REŠENE MEDIACIJE PRI OKROŽNEM SODIŠČU V LJUBLJANI

V Sloveniji so pri Okrožnem sodišču v Ljubljani postopek mediacije prvič uvedli leta 2001. Pogoj, da bo poskusni projekt sodišču pridružene mediacije tudi dejansko zaživel, je bil zahteva po vsaj 40-odstotni uspešnosti mediacijskih postopkov.

Pri Okrožnem sodišču v Ljubljani je bila za obdobje od leta 2001 in 2006 izvedena raziskava o številu rešenih mediacij. Rezultati te raziskave so prikazani v tabeli 1. S številko je prikazano število uspešno rešenih mediacij, v oklepaju pa odstotek. Razvidno je, da je delež uspešno rešenih mediacij najbolj naraščal pri družinskih zadevah, manjšo rast je zaslediti pri gospodarskih zadevah, medtem ko je na področju civilnih zadev viden padec uspešno rešenih mediacij. Pri civilnih zadevah se torej cilj projekta ni uresničil (vsaj 40-odstotna uspešnost mediacijskih postopkov).

Tabela 1: Število uspešno rešenih mediacij na OS v Ljubljani po vrstah zadev v letih 2001 – 2006

Vrsta mediacije	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Civilne zadeve	52 (49,5 %)	104 (58,1 %)	147 (52,1 %)	122 (47,9 %)	132 (40,6 %)	66 (30,3 %)
Družinske zadeve		14 (51,9 %)	49 (70 %)	62 (74,7 %)	95 (70,4 %)	150 (70,8 %)
Gospodarske zadeve			26 (43,3 %)	69 (41,8 %)	52 (40 %)	203 (54 %)

Vir: Sekirnik in Biloslavo, 2009, str. 234

Iz podatkov lahko ugotovimo, da je mediacija uspešna metoda reševanja družinskih sporov. Zanimivo bi bilo ugotoviti uspešnost mediacij tudi v obdobju po letu 2006 in ugotoviti, ali se je odstotek izboljšal tudi na področju civilnih zadev. Prav tako bi lahko ugotovili primerjavo uspešno rešenih mediacij med posameznimi vrstami sodišča.

7 PRAVDNI POSTOPEK IZVEDBE MEDIACIJE PRI OKRAJNEM SODIŠČU V DOMŽALAH

Pravdni postopek je sodni postopek, v katerem sodišče odloča v sporih iz osebnih in družinskih razmerij ter v sporih iz premoženjskih in drugih civilnopравnih razmerij (<http://www.pravozatelebane.com/pravni-slovar/149.htm>).

7.1 OKRAJNO SODIŠČE V DOMŽALAH

Okrajno sodišče v Domžalah odloča o sporih na prvi stopnji. Zaposlenih je štirinindeset javnih uslužbencev in enajst sodnikov. Notranje organizacijske enote so sodna uprava, civilna oziroma pravdna pisarna, kazenska pisarna, nepravdna in zapuščinska pisarna, zemljiška knjiga, pisarna za prekrške in izvršilni oddelek. V letu 2010 pa se je uvedel tudi oddelek mediacije.

Slika 4: Organizacijska shema Okrajnega sodišča v Domžalah

V sodni upravi je zaposlen 1 javni uslužbenec in 1 sodnik, v civilni pisarni 3 javni uslužbenci in 2 sodnika, v kazenski pisarni 2 javna uslužbenca in 2 sodnika, v nepravdni pisarni 2 javna uslužbenca in 2 sodnika, v zemljiški knjigi 8 javnih uslužbencev in 2 sodnika, v pisarni za prekrške 4 javni uslužbenci in 2 sodnika, v izvršilnem oddelku 11 javnih uslužbencev in 2 sodnika ter v oddelku mediacije 2 javna uslužbenca in področni sodnik. Nekateri sodniki so imenovani na več področij dela.

7.2 POMEN MEDIACIJE PRI OKRAJNEM SODIŠČU V DOMŽALAH

Ta program reševanja sporov Okrajno sodišče v Domžalah pogosto uporabi kot metodo, saj so rezultati rešitve uspešni in se pozitivno reši polovico opravljenih mediacij.

7.3 PONUDBA SODIŠČA

Okrajno sodišče v Domžalah strankam zagotavlja možnost alternativnega reševanja sporov s pomočjo mediacije v vseh novo pripadlih zadevah, razen če sodnik oceni, da v posamezni zadevi to ni primerno.

Sodnik v roku treh dni od prejema novo pripadle zadeve, v kateri je bil podan odgovor na tožbo, oceni, ali je zadeva primerna za mediacijo. Če je primerna, sodišče takoj oz. najkasneje v treh dneh od odločitve sodnika, da je zadeva primerna za mediacijo, posreduje strankam ponudbo za mediacijo skupaj z obrazcem za soglasje in informativnim gradivom.

Če sodnik oceni, da zadeva ni primerna za mediacijo, mora prav tako v roku treh dni od prejema novo pripadle zadeve, v kateri je bil podan odgovor na tožbo, pisno obrazložiti, zakaj zadeva ni primerna za mediacijo, in obrazložitev predložiti predsednici sodišča.

7.4 MEDIACIJA NA PREDLOG STRANK ALI SODNIKA

Če ena od strank zaprosi za postopek mediacije, sodnik ali strokovni sodelavec strankam po potrebi predstavi značilnosti in prednosti mediacijskega postopka. Nato sodnik odredi vzorec odredbe vpisničarki, da takoj oziroma najkasneje v roku treh dni pošlje vsem strankam in pooblaščenecem ponudbo za mediacijo, skupaj z obrazcem za soglasje in informativnim gradivom.

Če vse stranke v štirinajstih dneh od prejema ponudbe sodišču sporočijo, da z mediacijo soglašajo, sodnik oziroma strokovni sodelavec v treh dneh od podanega soglasja izda sklep o napotitvi mediacije, v katerem se odloči tudi o prekinitvi sodnega postopka za največ tri mesece.

Če stranke v štirinajstih dneh od prejema ponudbe ne podajo soglasja za mediacijo, se postopek nadaljuje pred sodečim sodnikom. Če je v zadevi udeleženih več strank in samo nekatere med njimi (manj kot pol) soglasja za mediacijo ne podajo, o tem, ali se mediacija vendarle opravi, odloči sodnik glede na naravo zahtevka in po pridobitvi mnenja vseh strank ter vodje programa.

7.5 IZVEDBA PRVEGA MEDIACIJSKEGA SREČANJA

Sodišče po prejemu soglasij oziroma po preteku roka za ugovor zoper sklep o obvezni napotitvi obvesti o vpisu sodnega spisa v mediacijski vpisnik Službo za alternativno reševanje sporov na Okrožnem sodišču v Ljubljani, ki v treh dneh določi mediatorja s seznama mediatorjev pri Okrožnem sodišču v Ljubljani in o imenu mediatorja obvesti sodišče. Mediator najkasneje v treh dneh določi datum prvega mediacijskega srečanja, ki pa ga mora izvesti najkasneje v tridesetih dneh po izdaji sklepa o napotitvi mediacije.

7.6 VROČANJE VABIL IN PREKLICI

Vpisničarka oziroma sodni zapisnikar pošlje vabila vsem strankam in pooblaščenec postopka priporočeno po pošti oziroma v skladu s pravili pravnega postopka. V vabilu na mediacijsko srečanje so zapisane posledice neudeležbe na razpisanem srečanju. Stranke se tudi opozori, da takoj oziroma tri dni pred določenim srečanjem po pošti oziroma po faksu ali elektronski pošti v pisarno za mediacijo pri Okrajnem sodišču v Domžalah sporočijo, če se srečanja ne bodo mogle udeležiti. Prošnja mora vsebovati opravičljive in dokazljive razloge.

V primeru, da pride v mediacijsko pisarno vrnjena pošiljka z oznako »neznani« ali »preseljen«, naredi vpisničarka poizvedbo v Centralni register prebivalstva in ponovno pošlje pošiljko stranki na naslov, ki je naveden v CRP-ju (centralnem registru prebivalstva).

7.7 TRAJANJE POSTOPKA

Postopek mediacije poteka toliko časa, dokler o njegovi smiselnosti obstaja soglasje med strankami in mediatorjem, vendar ne več, kot določa sklep o napotitvi.

7.8 POSTOPEK PO ZAKLJUČKU USPEŠNE MEDIACIJE

Po zaključku uspešne mediacije mediator seznaniti sodnika, da je mediacija končana. Pripravijo zapisnik, ki ga podpiše sodnik. Takoj ko je mogoče, vrne spis v pisarno za mediacijo pri okrajnem sodišču v Domžalah. Vpisničarka vse dokumente, vezane na postopek mediacije, uredi in mediacijski spis izloči iz sodnega spisa ter ga hrani posebej.

7.9 POSTOPEK PO ZAKLJUČKU NEUSPEŠNE MEDIACIJE

V primeru, da mediacija ni bila uspešna, mediator to označi v mediacijskem spisu oziroma izpolni vprašalnik ter spis vrne v pisarno za mediacijo pri Okrajnem sodišču v Domžalah. Vpisničarka na spisu za mediacijo označi, da mediacija ni bila uspešno končana in postopek mediacije zaključi. Spis za mediacijo se uredi in izloči, sodni spis pa vpisničarka vrne na matični vpisnik.

Po uspešno ali neuspešno končani mediaciji vpisničarka po faksu posreduje SARS (službi za alternativno reševanje sporov) pri Okrožnem sodišču v Ljubljani obrazec za beleženje trajanja mediacijskih srečanj.

7.10 HRAMBA MEDIACIJSKIH SPISOV

Mediacijski spisi se hranijo v arhivu pisarne za mediacijo pri Okrajnem sodišču v Domžalah dve leti, nato se odstopijo v trajni arhiv sodišča.

8 INTERVJUJI S SODELUJOČIMI V MEDIACIJI PRI OKRAJNEM SODIŠČU V DOMŽALAH

V mesecu decembru, med 10. 12. 2010 in 20. 12. 2010, je bila izvedena raziskava na vzorcu treh oseb: mediatorja, sodnice in udeleženca v mediacijskem postopku na Okrajnem sodišču v Domžalah. Posamezni intervju je trajal 20 minut.

Z raziskavo smo želeli ugotoviti, kaj vpliva na uspešnost mediacije in katerim vplivnim dejavnikom posamezni sodelujoči posveča največji pomen. Želeli smo dobiti tudi nek splošen vtis o mediaciji, ki ga ima posamezni sodelujoči.

Vprašanja za intervju smo postavili v obliki polstrukturiranega intervjuja, kjer so udeleženci odgovarjali na sicer vnaprej postavljena vprašanja, ki so služila le kot okvir, saj smo udeležencem med samim intervjujem postavili tudi določena podvprašanja. Odgovore udeležencev intervjuja smo sprti zapisovali.

Rezultati intervjujev in njihova interpretacija so predstavljeni v nadaljevanju.

8.1 INTERVJU Z MEDIATORKO

Intervju smo opravili z mediatorko, ki je zaposlena pri Okrajnem sodišču v Domžalah. Pri mediacijah v pravnih postopkih sodeluje že dobri dve leti, torej je že izkušena.

Zakaj ste se odločili, da postanete mediatorka?

Da postanem mediator, sem se odločila predvsem zato, ker si kot sodnik vezan na tožbeni zahtevek in odločaš samo v okviru tožbenega zahtevka. V mediaciji pa lažje rešiš sporno razmerje med strankama.

Koliko časa vodite mediacijske postopke?

Mediacijske postopke vodim dve leti in pol.

Katere vrste reševanja sporov najpogosteje obravnavate?

Pravdne postopke, ki zajemajo odškodninske spore, spore zaradi motenja posesti in priposestovanje.

S kakšnimi težavami se najpogosteje srečujete v mediacijskih srečanjih in ali je ta postopek izstopal; kaj je bilo drugače?

V določenem deležu sporov med strankami prihajajo določena čustva, jeza, užaljenost, prizadetost. Najtežje je ta čustva umiriti in stranke pripraviti, da začnejo normalno komunicirati.

Kdo napoti stranke v postopek mediacije?

Če je zadeva že na sodišču, potem sodišče ponudi oziroma predlaga mediacijo. Če pa gre za nov spor, bi lahko mediacijo stranki predlagala pooblaščenca oseba, ki pa zanjo ni najbolj zainteresirana, saj bi ji hitrost rešitve spora zmanjša zaslužek.

8.2 INTERVJU S SODNICO

Intervju smo opravili s sodnico, ki je zaposlena pri Okrajnem sodišču v Domžalah. Želeli smo ugotoviti, kako je na splošno zadovoljna s postopki mediacije pri Okrajnem sodišču v Domžalah in kdaj se odloči, da reši spor med strankama s postopkom mediacije.

Kakšno je vloga sodnika v mediacijskem postopku?

Vsako tožbo oziroma predlog v pravnem in nepravdnem postopku vročim toženi stranki oziroma nasprotnemu udeležencu v odgovor. Po prejemu odgovora izpolnimo obrazec D št. 2.

Po uspešno opravljeni mediaciji prejme sodnik zapisnik, ki ga pregleda in podpiše. Po neuspešni pa se postopek vodi naprej v pravnem oziroma nepravdnem postopku.

Na podlagi česa se odločite za postopek mediacije?

Po odredbi predsednice sodišča mora sodnik zadeve v pravnem in nepravdnem postopku strankam omogočiti oz. ponuditi postopek mediacije.

Na Okrajnem sodišču v Domžalah se je mediacija začela uvajati šele sredi leta 2010. Ali ste zadovoljni z deležem rešenih zadev pri mediacijah?

Z delom smo zadovoljni, saj se je rešilo kar nekaj starih zadev, prav tako pa so se zmanjšali stroški. V veliko primerih ni potrebno vključevati sodnih izvedencev.

Kako vi kot sodnica gledate na mediacije?

Mediacija je pozitivna, saj se uspešno reši več zadev na enem mestu. Zadeve potekajo hitreje. Velikokrat sodniku olajšajo delo, saj mora sicer v postopku upoštevati zakon, kar mu omeji možnosti rešitev.

8.3 INTERVJU Z UDELEŽENCEM MEDIACIJE

Intervju smo opravili z udeleženko ene od mediacij, ki je potekala pri Okrajnem sodišču v Domžalah. Želeli smo ugotoviti, kaj je vplivalo na to, da se je udeleženka odločila za mediacijo ter ali je bila z rezultati mediacije zadovoljna.

Zakaj ste se odločili za rešitev vašega spora s postopkom mediacije?

Za mediacijo sem se odločila, ker mislim, da bi se z nasprotno stranko v prisotnosti tretje osebe, to je mediatorja, ki je nepristranski, lahko dogovorila oziroma spor zgladila. S tem veliko pridobim na času, zmanjšanju stroškov ter psihični obremenitvi.

Kdo vas je napotil v postopek mediacije?

O mojem problemu sem seznanila odvetnika, vendar mi je predlagal rešitev s tožbo. Glede na moje slabo finančno stanje sem poklicala na sodišče in se pozanimala glede sodnih stroškov. Za moj primer so predlagali, naj najprej poskusim s postopkom mediacije.

Kako ste videli vlogo mediatorja v vašem primeru reševanja spora?

Vlogo mediatorja sem videla pozitivno, saj je s svojo prisotnostjo in strokovnostjo veliko pripomogel k rešitvi najinega spora.

Koliko časa je trajal mediacijski postopek?

Spor smo rešili že na prvem srečanju, ki je trajalo dve uri. Oba s stranko sva bila seznanjena, da je mediacija prve tri ure brezplačna. Ta podatek je bil zame zelo pomemben, saj sem v finančni stiski.

Ali ste na mediaciji dosegli za vas sprejemljivo rešitev?

Smo. Oba udeleženca sva bila zadovoljna z rešitvijo spora, saj sva oba malo popustila, zato se je spor rešil.

Koliko so znašali stroški mediacije?

Stroškov ni bilo, ker se je spor rešil v roku dveh ur. To pomeni, da je bila mediacija brezplačna.

8.4 REZULTATI INTERVJUJEV

Mediatorka je kot razlog za izbiro postopka mediacije navedla to, da ima kot sodnik veliko manj možnosti za rešitev tožbenega zahtevka, saj mora upoštevati zakon. Najpogosteje rešuje odškodninske spore, spore zaradi motenja posesti in priposestovanja. Največje težave pri postopku mediacije vidi v tem, da določene stranke izražajo jezo, užaljenost in prizadetost. Vsa ta čustva mora mediator umiriti in usmerjati razgovor, da poteka v pravo smer, to je v smer rešitve spora. Meni, da pooblaščenec osebe, to so odvetniki, udeležencem spora redko ali skoraj nikoli ne ponudijo možnost mediacije, saj to znižuje njihov zaslužek.

Sodnikova vloga v mediacijskem postopku je ta, da toženi stranki vroči tožbo oziroma predlog ter po prejemu odgovora izpolni obrazec D št. 2. Po zaključenem postopku pregleda zapisnik oziroma vodi postopek naprej (če mediacija ni bila uspešna). Sodnica je z mediacijskimi postopki pri Okrajnem sodišču v Domžalah zadovoljna, saj se je rešilo veliko starih, nerešenih zadev, vključili so tudi manj sodnih izvedencev, kar je posledično pomenilo nižje stroške postopkov. V mediaciji vidi vrsto prednosti, saj se spori rešujejo hitreje, olajšajo pa tudi delo sodnika, ki se mora sicer v klasičnem pravnem postopku držati zakona.

Udeleženka mediacije je poudarila razloge, ki so jo vodili k izbiri mediacije. To so hitrost rešitve spora, nižji stroški ter manjša psihična obremenitev. Odvetnik ji je za njen spor predlagal tožbo, vendar se je zaradi finančne stiske sama pozanimala še o drugih možnih postopkih rešitve spora. Z rezultati mediacije je bila zadovoljna, saj je svoj spor rešila, prav tako meni, da je mediator pozitivno vplival na rešitev spora.

Če povzamemo odgovore vseh treh intervjuvancev, lahko ugotovimo, da je njihov pogled na mediacijo pozitiven. Vsi vidijo v mediaciji kot eni od možnih postopkov reševanja sporov vrsto prednosti. Izpostavili so nižje stroške ter hitrost rešitve spora. Prav tako so udeleženci bolj zadovoljni z rezultati mediacije, saj so pri klasičnem postopku reševanja sporov sodniki prisiljeni upoštevati zakon, ki omejuje tako sam postopek kot možne rešitve.

9 ZAKLJUČEK

Mediacija je ena od možnosti, ki sodi med alternativne rešitve sporov. Njene prednosti so v razbremenitvi sodišč, udeležnim strankam pa omogoča boljšo in trajnejšo rešitev, kar vpliva tudi na njihovo zadovoljstvo.

V kolikor sodnik presodi, da se spor med dvema udeležencem lahko reši s postopkom mediacije, tega tudi predlaga. V samem postopku mediacije sodelujejo mediator ter udeleženi stranki, med katerimi vlada nek spor. Mediator mora biti komunikativen, znati mora pridobiti zaupanje udeležencev, biti pozitiven in se znati vživeti v udeležence motivacije. Le na tak način bo znal postopek mediacije voditi tako, da bo spor rešen in bo rešitev ugodna za obe vpleteni strani spora.

Pri Okrajnem sodišču v Domžalah se spori rešujejo s pomočjo mediacije od začetka leta 2010. Pri večjem delu vseh sporov se kot možnost rešitve spora ponudi postopek mediacije, saj se na ta način razbremeni sodnike, skrajšajo se postopki reševanja sporov, znižajo se stroški, pa tudi postopek mediacije je enostavnejši. Da bi stranke spodbudili k uporabi mediacije, bi jim morali zagotoviti, da predpisi o zastaralnih in prekluzivnih rokih strankam ne preprečujejo dostopa do sodišča v primeru neuspešne mediacije.

V raziskavi, ki smo jo izvedli pri Okrajnem sodišču v Domžalah, smo ugotovili, da so intervjuvanci zadovoljni z mediacijo. Vsi so omenili, da se spori na ta način hitreje rešijo, so cenejši in tudi enostavnejši. Smiselno bi bilo izvesti raziskavo o številu uspešno rešenih postopkov mediacije po posameznih vrstah sporov. Tako bi lahko ugotovili, na katerih področjih se mediacije že uspešno rešujejo in na katerih področjih bi bilo potrebno vložiti več truda v sam postopek.

Menimo, da se bi se moralo mediacijo pogosteje predlagati pri reševanju sporov. Sicer je razumljivo, da odvetniki ne predlagajo mediacije kot ene od možnih rešitev nastalega spora, saj to znižuje njihov zaslužek. Kljub temu bi bilo potrebno poiskati način, kako bi se sprte stranke lahko seznanilo z mediacijo tudi pri odvetnikih, saj se stranke najpogosteje obračajo prav nanje.

Mediacija je zelo učinkovit način reševanja sporov. Njena uspešnost je odvisna tako od udeležencev, vrste spora kot tudi usposobljenosti mediatorja. Zato se morajo mediatorji usposabljeni tudi iz komuniciranja, saj spretnosti in znanja s tega področja bistveno vplivajo na uspešno rešen spor.

LITERATURA

Iršič, M. (2010). *Mediacija*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Pel, M. (2010). *Napotitev na mediacijo*. Ljubljana: GV založba.

Sekirnik, T. in R. Bilosavo. (2009). *Dejavniki uspešnosti mediacije v sodnih sporih*. *Revija Management* 4 (3), 225–242.

Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah. Ur. l. RS, št. 56/2008.

VIRI

Etična načela za mediatorje v sodnem postopku pridruženi mediaciji., http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=20100615100927, dostopno 3. 2. 2011.

Kaj je mediacija? [Http://www.vrteckocevsje.com/pdf/kaj-je-mediacija.pdf](http://www.vrteckocevsje.com/pdf/kaj-je-mediacija.pdf), dostopno 21. 11. 2010.

Mediacija. [Http://www.rakmo.si/mediac.htm](http://www.rakmo.si/mediac.htm), dostopno 20. 11. 2010.

Pravni slovar. [Http://www.pravozatelebane.com/pravni-slovar/149.html](http://www.pravozatelebane.com/pravni-slovar/149.html), dostopno 12. 1. 2011.

Temeljna načela v mediaciji. [Http://www.si-part.si/media/Mediacija_clanek20za20KSJS_NADJA_G28129.pdf](http://www.si-part.si/media/Mediacija_clanek20za20KSJS_NADJA_G28129.pdf), dostopno 28. 11. 2010.

Vrste mediacije. [Http://www.slo-med.si/7901/7964.html?*session*id*key*=*session*id*val*](http://www.slo-med.si/7901/7964.html?*session*id*key*=*session*id*val*), dostopno 22. 11. 2010.

KAZALO SLIK

Slika 1: Začetne faze mediacije.....	12
Slika 2: Jedrne faze mediacije.....	15
Slika 3: Zaključne faze mediacije	18
Slika 4: Organizacijska shema Okrajnega sodišča v Domžalah.....	22

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število uspešno rešenih mediacij na OS v Ljubljani po vrstah zadev v letih 2001–2006	21
--	----

KRATICE IN AKRONIMI

ZMCGZ	Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah
CRP	Centralni register prebivalstva
SARS	Služba za alternativno reševanje sporov